



Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

YTTRANDE ENLIGT LAGEN (1957:688) OM UTLÄMNING FÖR BROTT

Sammanfattande bedömning

Sannolika skäl föreligger för att Sylvère Ahorugeze har gjort sig skyldig till de brott som utlämningsframställningen avser. Brotten är sådana att utlämning kan äga rum enligt svensk lag med undantag för åtalpunkten 6.

Det finns inte hinder mot utlämning med hänsyn till bestämmelserna i utlämningslagen eller Europakonventionen.

Utlämningsframställningen

Nationella åklagarmyndigheten i Republiken Rwanda har i en framställning den 4 augusti 2008 begärt att rwandiske medborgaren Sylvère Ahorugeze, född 1956 i Gasambya, Mukarange, Byumba, republiken Rwanda, skall utlämnas för lagföring. Till stöd för framställningen har åberopats ett häktningsbeslut utfärdat av riksåklagare Martin Ngoga den 17 juli 2008. Av beslutet framgår att Ahorugeze är misstänkt för folkmord, medverkan till folkmord, anstiftan till folkmord (åtalpunkterna 1-3), brott mot mänskligheten genom mord och utrotning (åtalpunkterna 4 och 5) samt bildande av, medlemskap i, ledarskap för och deltagande i sammanslutning av brottsliga ligor, vilkas verksamhet gått ut på att skada människor eller deras egendom (åtalpunkten 6).

Gärningarna består i att Ahorugeze vid tiden kring 6 april 1994 – 4 juli 1994 agerat som ledare för Interahamwemilisen. Han har under denna period tillsammans med andra medlemmar i organisationen tränat, indoktrinerat och uppmuntrat andra regeringsanknutna civila miliser att mörda tutsier, att vålla dem allvarliga fysiska och psykiska skador och plundra deras hem. Han har också transporterat och distribuerat vapen till medlemmar i Interahamwemilisen och andra regeringsanknutna civila miliser. Han har sammanträffat med lokala förvaltningstjänstemän för att planera och organisera distributionen av vapen och uppvisa civila att döda och våldta tutsier. Han har förberett, tränat, utrustat och organiserat miliser i sin hemby Gikondo, en förstad till Kigali. Genom att sprida ideologin om folkmord har han övertalat

huter att tutsierna var en gemensam fiende vilket skulle motivera mordet på dem. Han har satt upp eller hjälpt till att sätta upp Interahamwemiliser och distribuerat gevär, som vid den tiden tillhandahölls av regeringen i syfte att utrota tutsierna som etnisk grupp i Rwanda. Som ett led i detta har Ahorugeze tillsammans med cirka 50 medlemmar den 7 april 1994 mördat 28 tutsier.

Utredningen

Utlämningsframställningen har överlämnats till riksåklagaren för yttrande.

Ärendet har utretts vid Internationella åklagarkammaren Stockholm.

Offentlig försvarare för Ahorugeze är advokat Hans Bredberg, Box 7261, 103 89 STOCKHOLM

Ahorugeze anhölls i utlämningsärendet den 16 juli 2008. Solna tingsrätt beslutade den 18 juli 2008 att anhållningsbeslutet skulle bestå. Sedan utlämningsframställningen inkommit, häktades Ahorugeze av samma tingsrätt den 29 september 2008.

Av utredningen framgår att Ahorugeze förnekar brott och motsätter sig utlämning. Han har i förhör bl.a. uppgett följande. Han flydde från Rwanda den 14 april 1994. Han är sedan 2001 bosatt i Danmark tillsammans med sin nuvarande hustru. I Danmark bor även hans förra hustru och hans tre barn. Han har flyktingstatus i Danmark där han haft anställning som meteorolog. En dansk förundersökning avseende de nu aktuella brotten har genomförts och nedlagts den 6 september 2007 av dansk åklagare. Ahorugeze menar att den danska förundersökningen visar att han är oskyldig. Han menar att han, om han skulle utlämnas till Rwanda, kommer att bli dödad eller få lida svårt eftersom Rwanda har ett rättssystem som inte behandlar människor lika. Han hävdar att den Rwandiska staten utan grund vill komma åt honom och att vittnen har vittnat i syfte att få ersättning.

Ahorugeze har ingen anknytning till Sverige. Han genomgick en hjärtoperation 2002 efter vilken han medicinerar dagligen. Han lider också av diabetes som kräver medicinering.

Av utredningen framgår att Rwanda avskaffade dödsstraffet 25 juli 2007 och att livstidsstraffet med isolering avskaffades den 1 december 2008 när det gäller personer som överförs till Rwanda från internationella brottmålsdomstolen för Rwanda (ICTR) eller från andra stater.

I ärendet finns tillgång till delar av den utredning som genomförts i Danmark, till Utrikesdepartementets rapport om mänskliga rättigheter i Rwanda (2007), bil. 1, med rapport den 5 mars 2009, bil. 2, och det finländska

Justitieministeriets beslut den 20 februari 2009 att vägra utlämning till Rwanda, bil.3.

Till riksåklagaren har kommit in skrivelser, dels den 17 oktober 2008 från Amnesty International, bil. 4, dels den 20 oktober 2008 och den 4 februari 2009 (med samma innehåll), från Organisation for Peace, Justice & Development in Rwanda (OPJDR), bil. 5.

Yttrande

Brotten och misstankegraden

I svensk rätt finns straffbestämmelser om folkmord i lagen (1964:169) om straff för folkmord. Om någon förövar gärning för vilken är föreskrivet fängelse i fyra år eller mer mot en nationell, etnisk, rasmässigt bestämd eller religiös folkgrupp med avsikt att förgöra gruppen helt eller delvis, döms för folkmord till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst tio år, eller på livstid (1 §). För försök, förberedelse och stämpling till folkmord döms enligt samma lag till ansvar i enlighet med bestämmelserna i 23 kap. brottsbalken (2 §).

Ahorangeze har enligt anklagelseakten mot honom vid möten med Interhamwemilisen uppmuntrat medlemmarna i denna att döda tutsierna i hela Rwanda och i synnerhet i Gikondo. Dessa gärningar motsvarar enligt svensk rätt uppvigling och hets mot folkgrupp enligt 16 kap. 5 resp. 8 § brottsbalken. Med beaktande av att Ahorangeze uppmanat till synnerligen allvarliga brott och till att hans meddelande varit särskilt hotfullt och kränkande är dessa brott att bedöma som grova. För dessa brott är stadgat fängelse högst fyra år. De kan därmed ingå som beståndsdelar i brottet folkmord enligt svensk rätt.

Ahorangeze anklagas också för att ha organiserat distribution av vapen avsedda att användas vid utrotningen av tutsier. Enligt svensk rätt är detta att betrakta som grovt vapenbrott för vilket är föreskrivet fängelse högst fyra år enligt 9 kap. 1 § vapenlagen (1996:67). Även detta brott kan ingå som beståndsdel i brottet folkmord.

Ahorangeze har vidare enligt anklagelserna mot honom den 7 april 1994 tillsammans med cirka 50 medlemmar i Interahamwemilisen mördat 28 personer i Gikondo. För mord är stadgat fängelse tio år eller livstid. Brottet kan därför ingå som beståndsdel i brottet folkmord.

De gärningar som Ahorangeze begärs utlämnad för enligt punkterna 1-5 i anklagelseakten motsvaras i svensk rätt av folkmord, medhjälp och stämpling till folkmord. Samtliga nu angivna gärningar är sådana att de kan medföra utlämning enligt 4 § lagen (1957:668) om utlämning för brott (utlämningslagen).

Bildande av och medlemskap i en organisation vars syfte och existens består i att skada människor eller deras egendom utgör inte brott enligt svensk rätt. Utlämning kan därför inte medges för gärningar som avses i punkten 6 i anklagelseakten.

Någon sådan överenskommelse som avses i 9 § tredje stycket utlämningslagen mellan Sverige och Rwanda finns inte. En förutsättning för att utlämning ska kunna ske är därmed att det, enligt 9 § andra stycket utlämningslagen, föreligger sannolika skäl för att Ahorugeze begått de påstådda gärningarna. I utredningen föreligger flera vittnesuppgifter bl.a. om Interahamwemöten vid vilka Ahorugeze uppmanat övriga närvarande att döda tutsier, att Ahorugeze delat ut vapen och macheter till dessa personer och att Ahorugeze tillsammans med andra mördat 28 personer den 7 april 1994 i Gikondo. Dessa vittnesuppgifter måste anses ha sådan utförlighet, precision och tillförlitlighet att det föreligger sannolika skäl för att Ahorugeze gjort sig skyldig till de angivna gärningarna.

Hinder mot utlämning med hänsyn till förhållandena i Rwanda?

Enligt 7 § utlämningslagen får utlämning inte ske av den som på grund av bl.a. sin härstamning eller politiska uppfattning eller annars på grund av politiska förhållanden löper risk att i den främmande staten utsättas för förföljelse som riktar sig mot hans liv eller frihet eller annars är av svår beskaffenhet.

Vad som framkommit i utlämningsärendet kan inte anses utgöra tillräcklig grund för att anta att Ahorugeze löper risk för sådan förföljelse som avses i 7 § utlämningslagen.

Enligt 8 § utlämningslagen får utlämning inte medges, om utlämning i det enskilda fallet skulle vara uppenbart oförenlig med humanitära krav med hänsyn till den eftersöktes ungdom, hälsotillstånd eller personliga förhållanden i övrigt, varvid även gärningens beskaffenhet och den ansökande statens intressen ska beaktas.

Den brottslighet som Ahorugeze begärs utlämnad för är synnerligen omfattande och grov. Rwandas intresse att få honom utlämnad väger därför tungt. Det kan mot denna bakgrund inte anses uppenbart oförenligt med humanitetens krav att utlämna Ahorugeze till Rwanda. Inte heller 8 § utlämningslagen lägger därför hinder för utlämning av Ahorugeze till Rwanda.

Vid sidan av utlämningslagen skall övervägas om ett bifall till framställningen om utlämning skulle innebära en kränkning av Europakonventionens skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Det finns ett utrymme att vägra utlämning på den grunden att kravet på en rättvis rättegång enligt artikel 6 kan komma att åsidosättas vid brottmålsförfarandet i den stat

som begär utlämningen. Vidare följer av artikel 3 i Europakonventionen att en stat inte får lämna ut en person för lagföring för brott i ett annat land, om det är sannolikt att han löper en allvarlig risk att i det andra landet utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Rwanda har inte tillträtt Europakonventionen. Däremot har landet tillträtt konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR). Enligt det svenska utrikesdepartementets rapport om mänskliga rättigheter avseende 2007 förbjuder den rwandiska grundlagen från 2003 tortyr, omänsklig och förnedrande behandling eller bestraffning. Av samma rapport framgår dock att Rwanda uppvisar stora brister vad gäller respekten för de mänskliga rättigheterna men att utvecklingen går framåt. Likaså sägs i rapporten att det formella rättssystemet uppnått en bättre standard än någonsin men att det fortfarande har stora brister. Av utrikesdepartementets tilläggsrapport den 5 mars 2009 framgår att det rwandiska rättsväsendet under 2008 fortsatt att utvecklas och förbättras.

ICTR inrättades 1994 av Förenta Nationerna för att åtala personer som var ansvariga för folkmord och andra allvarliga brott mot mänskligheten som begicks i Rwanda mellan 1 januari och 31 december 1994. ICTR har i flera fall funnit att det förelegat hinder att utlämna personer för lagföring till staten Rwanda.

ICTR har i två fall som avgjordes den 8 resp. den 30 oktober 2008 funnit hinder för utlämning till staten Rwanda föreligga. I båda fallen hänför sig hindren för utlämning till rätten till en rättvis rättegång. I ett av ärendena (ICTR-97-36-R11bis; se bilaga 6) ansåg ICTR att den misstänktes rätt att höra vittnen under samma förhållanden som åklagaren inte kunde garanteras och den misstänkte därför riskerade att inte få en rättvis rättegång.

I det andra ärendet (ICTR-2002-78-R11bis; se bilaga 7) ansåg ICTR att det förelåg brister i rätten till en rättvis rättegång dels på grund av att arbetsförhållandena för försvaret kunde vara svåra i Rwanda och dels med hänsyn till att den misstänkte kunde ha allvarliga problem med att få vittnen som befinner sig utanför Rwanda att infinna sig i en omfattning och på ett sätt som inte äventyrade hans rätt till en rättvis rättegång. Det anges särskilt i beslutet att det förhållandet att försvarets arbetsförhållanden kunde vara svåra inte ensamt utgjorde hinder mot överlämnande.

Det framgår samtidigt att ICTR inte funnit annat än att rättegångsordningen i sig vid de domstolar som skulle komma att handlägga brottmålet efter ett överlämnade generellt sett uppfyllde kraven för en rättvis rättegång. Motsvarande förfarande kommer att tillämpas efter en utlämning från Sverige.

Det bör noteras att i båda ärendena bedömde domstolen hinder föreligga även med hänsyn till att möjligheten att ett livstidsstraff skulle kunna komma att avtjänas i isolering. Som framgått av det tidigare anförda har denna verkställighetsform numera avskaffats när det gäller personer som förs över till Rwanda från ICTR eller från andra stater.

Det bör vidare påpekas att de problem rörande försvarets vittnen som ICTR belyser inte är unika för Rwanda utan snarare problem som kan uppstå även i länder med väl fungerande rättssystem.

Det framgår av de två ärenden i vilka ICTR avslagit framställningar från domstolens åklagare om de misstänkta överförande till Rwanda att det villkor som domstolen ställer upp är att domstolen "needs to satisfy itself" att rättegången i Rwanda motsvarar kraven på en rättvis rättegång. Villkoret förefaller närmast innebära att domstolen ska vara övertygad om att rättegången fullt ut kommer att nå upp till denna standard.

Detta ska jämföras med att Europadomstolen ansett att hinder mot utlämning finns på grund av Europakonventionens krav på rättvis rättegång, om omständigheterna är sådana att den eftersökte på ett flagrant sätt har förvägrats eller riskerar att förvägras en rättvis rättegång i den mottagande staten (Europadomstolens dom Soering mot Förenade Konungariket; se Danelius, Mänskliga rättigheter, 2007, s. 137f.).

I ett av ärendena (ICTR-97-36-R11bis) konstaterar ICTR bl.a. att möjligheten att höra försvarets vittnen per videolänk inte är en tillfredsställande lösning för vittnesförhör av sådana vittnen som bor utanför Rwanda. Det anges att det är att föredra att dessa hörs personligen och att det skulle strida mot principen om "equality of arms" om majoriteten av försvarsvittnena hörs per videolänk medan åklagarvittnena hörs personligen.

Det finnas anledning att i sammanhanget påpeka att förhör per videolänk används i allt större omfattning i länder som har fungerande rättssystem utan att metoden anses äventyra rätten till en rättvis rättegång.

Av utredningen framgår vidare att Rwandas regering 2005 inrättade en vittnesskyddsmyndighet som efter hand utvecklats och förbättrats och som för närvarande aktivt arbetar med olika slags vittnesskyddsprogram.

Utrikesdepartementets landsrapport 2007 avseende Rwanda kan ge anledning till oro vad gäller respekten för de mänskliga rättigheterna i landet. Dock framgår det av samma rapport att det pågår arbete med att komma till rätta med dessa problem och att det förefaller finnas en påtaglig ambition att förbättra situationen, vilket också framgår av rapporten den 5 mars 2009.

Som framgått finns i ärendet framställningar från Amnesty International och OPJDR om att Sverige ska avslå Rwandas begäran om utlämning.

Enligt Amnesty International löper Ahorugeze stor risk att inte få en rättvis rättegång i Rwanda. Det framhålls att detta särskilt gäller personer som är misstänkta för brott under folkmordet 1994.

OPJDR framhåller att de mänskliga rättigheterna i Rwanda har alarmerande brister, att dessa har tilltagit efter april 2007 och exemplifierar vissa försvinnanden som skett under hösten 2008. Det framhålls att försvinnanden är vanliga och att det även förekommer tortyr och avrättningar av brottsmisstänkta personer. OPJDR hänvisar även till vissa uppgifter om allvarliga brister i de mänskliga rättigheterna som beskrivs av Human Rights Watch, USA – Department of States och Amnesty International. Förhållandena i Rwanda avseende mänskliga rättigheter och särskilt när det gäller hur rättssystemet behandlar hutuer framställs av OPJDR som mycket bristfälliga.

Samtidigt synes kritiken mot rättssystemet i Rwanda i första hand ta sikte på processerna i folkdomstolarna, de s.k. Gacacadomstolarna. Det är dock inte den rättegångsformen som tillämpas mot personer som lämnats ut från ICTR eller andra stater.

De uppgifter som Amnesty International och OPJDR lämnar skiljer sig i väsentliga delar från uppgifterna i UD:s rapport från 2007 och dess tillägsrapport. Uppgifterna får inte heller stöd av vad som anförs i de nämnda avgörandena av ICTR rörande överlämnande till Rwanda. Av dessa framgår att de kvarvarande hindren för överlämnande är risken för att vittnen som försvaret önskar kalla inte kommer att inställa sig personligen på grund av fruktan för repressalier.

Bedömningen av utlämning av Ahorugeze till Rwanda kan ge anledning till tvekan. Utredningen måste emellertid anses ge stöd för att förhållandena i Rwanda inte är av så allvarligt slag att det föreligger hinder mot utlämning enligt artiklarna 3 och 6 i Europakonventionen. Inte heller i övrigt finns grundad anledning att anta att hinder mot utlämning föreligger med – som framgått – undantag för åtalspunkten 6.

På riksåklagarens vägnar

Nils Rekke

Annette von Sydow

Kopia till
Advokaten Hans Bredberg